

## Raport z Debat dla Edukacji – jaki profil absolwenta

### Wprowadzenie

W czerwcu 2024 r. SOS dla Edukacji przeprowadziła cykl spotkań „Debaty dla edukacji – jaki profil absolwenta”. Celem debat było zbadanie opinii osób uczących się, grona pedagogicznego i rodziców na temat profilu absolwenta szkoły podstawowej. Zadaliśmy pytania o to, jaką wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne powinna posiadać osoba kończąca 8. klasę szkoły podstawowej.

W debatach uczestniczyły osoby z mniejszych i większych miejscowości. W czerwcu odwiedziliśmy Zespół Szkół Technicznych i Licealnych im. Stanisława Staszica w Czechowicach-Dziedzicach, Szkołę Podstawową Pomnik 1000-lecia w Kościeliskach, Liceum Bielskiej Szkoły Menedżerów w Bielsku-Białej, Zespół Szkół Prywatnych „Twoja Przyszłość” w Sosnowcu, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wilamowicach, Szkołę Podstawową nr 2 Towarzystwa Szkolnego im. M. Reja w Bielsku-Białej, Szkołę Podstawową nr 1 im. Marii Dąbrowskiej w Jaworzu, I LO im. Jana Śniadeckiego w Siemianowicach Śląskich, Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Barlewickach, Zespół Szkół STO na Bemowie – 99 SLO oraz Kopalnię Talentów w Krzeszowicach. W spotkaniach łącznie wzięło udział ponad 350 osób. W debatach uczestniczyli uczniowie i uczennice szkół podstawowych, branżowych, liceów i techników, grona pedagogiczne, rodzice, a w jednym ze spotkań także przedstawiciele władzy samorządowej i kuratorium.

Każde spotkanie zostało podzielone na 4 części. Pierwsza – wstępna polegała na przypomnieniu celu spotkania oraz zaprezentowaniu metod pracy. Drugą część – a zarazem pierwszą część właściwej pracy – poświęcono próbom wyłonienia odpowiedzi na następujące pytania (praca przebiegała w grupach):

Działamy na rzecz dobrej szkoły i mądrej edukacji. Monitorujemy i pokazujemy jak działa polska oświata. Proponujemy zmiany i rozwiązania systemowe. Promujemy i upowszechniamy dobre praktyki w edukacji.

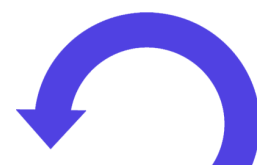


1. Jakie warunki powinniśmy stworzyć, by dzieci dobrze czuły się w szkole – czynniki determinujące ich szkolną karierę?
2. Co może im przeszkadzać w pełnej realizacji swojego potencjału – to, na co ma wpływ szkoła?
3. Co młodzi ludzie powinni wynieść ze szkoły, która wspiera ich rozwój?

Uczestnicy hasłowo wpisywali swoje wypowiedzi w odpowiednie pola. Następnie tworzone nowe grupy i przystępowano do kolejnej części pracy.

W trzeciej części, jako metodę pracy, zastosowano burzę mózgów. Podstawą dyskusji była próba znalezienia odpowiedzi na pytanie: jakie są najważniejsze rzeczy, które człowiek powinien wiedzieć i potrafić kończąc szkołę podstawową? W celu uzyskania pogłębionych odpowiedzi zastosowano następujący podział na podkategorie:

	<i>Dobrostan (zdrowie fizyczne i psychiczne, poczucie szczęścia)</i>	<i>Sukces w życiu zawodowym (niezależność, świadomość siebie)</i>	<i>Radzenie sobie z wyzwaniami współczesnego świata</i>	<i>Inne</i>
<b>Wiedza</b>				
<b>Umiejętności</b>				
<b>Kompetencje</b>				



społeczne i obywatelskie				
Postawy/ nastawienia				

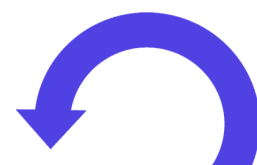
Inaczej mówiąc, poprosiliśmy wszystkie z grup uczestniczących w debacie o wyróżnienie niezbędnych ich zdaniem elementów wiedzy, umiejętności, kompetencji i postaw w każdej podkategorii z pierwszego wiersza, tj. dobrostanie, sukcesie w życiu zawodowym, radzeniu sobie z wyzwaniami współczesnego świata i innych.

Po przeprowadzeniu ćwiczenia, w ostatniej części przedstawiono wyniki pracy w grupach i wyróżniono wspólne wnioski, które następnie poddano dyskusji. Debaty kończyły się oficjalnym pożegnaniem gości.

W kolejnej części raportu zawarto sprawozdanie z przebiegu dyskusji obejmujące najczęściej pojawiające się głosy i uwagi, podsumowania poszczególnych części debat oraz ogólne wnioski.

### **O czym mówią osoby uczące się? – czyli zbiór najważniejszych cytatów ze spotkań**

„(...) Szkoła powinna uczyć przede wszystkim rozumienia zjawisk i problemów pojawiających się we współczesnym świecie (...)” – przedstawiciel uczniów.



„(...) Powinien być wprowadzony podział na grupy (wg stopnia zaawansowania) nie tylko na zajęciach z języków obcych (...)” – przedstawiciel uczniów.

„Doradztwo zawodowe nie istnieje” – uczeń.

„(...) jak nauczyciel ma jakieś kłopoty prywatne, to odreagowuje na uczniach” – uczeń technikum.

„Ze szkoły podstawowej chciałabym wyjść z poczuciem własnej wartości, wiedzieć, że czegoś się nauczyłam. Tak nie jest” – uczennica klasy I LO.

„W szkole powinni pracować nauczyciele-pasjonaci, a nie tylko ci, którzy tam są nie wiadomo dlaczego. Jak mam uczyć się od kogoś, kto sam nie lubi swojej pracy i ona go wyraźnie nudzi” – uczeń klasy I LO.

Osoby uczące się o wiedzy: „Przy nauce nie można się poddawać”.

Osoby uczące się o postawach: „Nie zważać na gadanie innych, dążyć do swoich celów; Nie poddawać się po błędach; Uczniowie zbyt szybko reagują na niepowodzenia, hejtują i to demotywuje”.

Grono pedagogiczne – co jest potrzebne, żeby dzieci mogły się rozwijać?:

„Rozwój zainteresowań, wykorzystywanie swoich talentów; Brak im motywacji oraz odpowiedzialności za to, czego się podjęli; Drobne konflikty między rówieśnikami, postawa



nauczycieli – brak otwartości i czasu na rozmowę; Brak odpowiednich relacji na linii uczeń – nauczyciel – rodzic; Nieodpowiednie zachowanie uczniów podczas lekcji; Brak klasopracowni plastycznej i technicznej; Brak wsparcia w rozwijaniu zainteresowań i zdolności uczniów”.

Uczeń/uczennice klasy 1 LO: „Dobre relacje pomagają się rozwijać i to powinno być ważne w szkole; W złej atmosferze nie można się uczyć; To właśnie w szkole ludzie powinni w ciebie wierzyć; Lekcje od około 10, wcześniej np. czas na samodzielną naukę”.

„Uczeń pasjonat mądrzejszy od nauczyciela i przez to tępiony” – uczeń technikum.

„Nie mam siły na spełnianie wymagań nauczycieli” – uczeń szkoły podstawowej.

„Uczeń też człowiek” – uczeń technikum.

Osoby uczące się zwracają uwagę na potrzebę zwiększenia nacisku na ich samopoczucie – poprzez budowanie poczucia własnej wartości, na to, aby nie być obiektem frustracji ze strony nauczycieli, na dobre relacje między uczniami, na brak wystarczającej wiary w ich umiejętności. Uczniowie i uczennice widzą też niedostosowanie szkoły do współczesnych realiów zmieniającego się świata, postulują podział na grupy wedle ich zaawansowania. Nauczyciele z kolei zwracają uwagę na problemy w braku wsparcia rozwoju zainteresowań uczniów i należytego wykorzystania ich własnych talentów.

### **Co jest potrzebne dzieciom, żeby się mogli rozwijać? – wnioski z pierwszej części debaty**

W pierwszej części debaty zadaliśmy uczestnikom trzy pytania dotyczące czynników warunkujących rozwój dzieci w szkołach. Poniżej zebraliśmy syntezę najczęściej występujących odpowiedzi na poszczególne pytania.

Działamy na rzecz dobrej szkoły i mądrej edukacji. Monitorujemy i pokazujemy jak działa polska oświata. Proponujemy zmiany i rozwiązania systemowe. Promujemy i upowszechniamy dobre praktyki w edukacji.



**1. Jakie warunki, powinniśmy stworzyć, by dzieci dobrze czuły się w szkole – czynniki determinujące ich szkolną karierę?**

- pozytywne nastawianie nauczycieli
- dobry kontakt uczeń-nauczyciel
- równe traktowanie wszystkich osób uczących się
- poczucie bezpieczeństwa
- przyjazne, motywujące ocenianie
- dobra atmosfera
- otwartość ze strony nauczycieli na inicjatywy uczniowskie
- konsekwencja w działaniu i dążeniu do celu przyjaznego dla interesariuszy szkoły
- kompetentne nauczycielki i nauczyciele
- indywidualne podejście
- odpowiednia infrastruktura (przestrzeń do odpoczynku, wyciszenia się, porozmawiania z rówieśnikami i nauczycielami)
- podział na grupy podstawowe i zaawansowane z najważniejszych przedmiotów
- akceptacja i zrozumienie
- nauka różnych umiejętności niezwiązanych z przedmiotami szkolnymi, np. jak zakładać biznes, przygotowanie reklamy, prowadzenie debat i wystąpień publicznych, projektowanie stron internetowych
- zapewnienie pełnej opieki psychologiczno-pedagogicznej oraz lekarskiej

**2. Co może przeszkadzać osobom uczącym się w pełnej realizacji swojego potencjału – to, na co ma wpływ szkoła?**

- zbyt dużo materiału, zły sposób przekazywania wiedzy
- zły system oceniania
- dużo godzin lekcyjnych

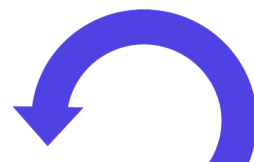
Działamy na rzecz dobrej szkoły i mądrej edukacji. Monitorujemy i pokazujemy jak działa polska oświata. Proponujemy zmiany i rozwiązania systemowe. Promujemy i upowszechniamy dobre praktyki w edukacji.



- dokuczanie, znęcanie się przez nauczycieli, nieprzestrzeganie statutu przez nauczycieli
- brak informacji zwrotnej
- nierówności między uczniami
- źle (nierównomiernie) ułożony plan lekcji
- wiedza niepotrzebna w dorosłym życiu np. wyrażenia algebraiczne, zdania wielokrotnie złożone
- przestarzałe treści nauczania
- brak czasu na rozmowy z nauczycielami
- wypalenie zawodowe nauczycieli – nieciekawe lekcje, zajęcia dodatkowe organizowane z przymusu
- zastraszanie osób uczących się, faworyzowanie osób uczących się
- ogromna niesprawiedliwość w karaniu uczniów i uczennic, „wtrącanie się w życie uczniów tak jakby szkoła chciała być naszymi rodzicami”
- brak wsparcia dla osób uczących się z różnymi problemami, brak indywidualnego podejścia do uczniów

### **3. Co młodzi ludzie powinni wynieść ze szkoły, która wspiera ich rozwój?**

- znajomość siebie – swoich kompetencji
- samodzielność
- pewność siebie
- wewnętrzną motywację
- chęć do dalszej edukacji
- umiejętność uczenia się
- szacunek do siebie i umiejętność stawiania granic
- rozbudzenie poczucia sprawczości
- dawanie sobie przestrzeni na popełnianie błędów i wyciąganie z nich wniosków
- świadomość swoich mocnych i słabych stron



- umiejętność rozumienia świata i zachodzących w nim zjawisk
- umiejętność komunikowania swoich potrzeb
- umiejętność prowadzenia dyskusji/debaty, występowania publicznie,
- bycie otwartym na zdobywanie nowej wiedzy, niekoniecznie w szkole
- umiejętność zarządzania swoim czasem
- „być człowiekiem myślącym, tak jak w Finlandii, a nie zaprogramowanym, jak w Polsce”

### **Wnioski/uwagi osób organizujących debaty**

„Uczniowie mieli wiele ciekawych pomysłów i refleksji, łatwiej im było wskazać, co jest złego w szkole, niż wypracować wnioski, jak mogłoby być lepiej” – ZSZ w Barlewiczkach.

„[Młodzież] szczególnie mocno akcentuje to, że w szkole powinna czuć się bezpiecznie i że nauczyciele powinni traktować z szacunkiem każdego ucznia. Duży akcent młodzież kładzie na to, że potrzebne jest jej wzmocnienie poczucia własnej wartości. Brakuje informacji zwrotnej w kwestii tego, co jest mocną stroną danego ucznia, w czym powinien się doskonalić. Uczniowie mocno podkreślają brak stałej opieki medycznej (pielęgniarki szkolne są np. 2 razy w tygodniu po dwie godziny, w sytuacjach nagłych pomocy udzielają nauczyciele albo uczniowie od razu są zwalniani do domu)” – I LO w Siemianowicach Śląskich.

„[Uczniowie i nauczyciele] są otwarci na zmiany i gotowi do ich wprowadzania. Deklarują swoje zaangażowanie mimo jasnych perspektyw, na razie nie potrafią sobie ich wyobrazić. Nauczyciele przywołują przykłady zagraniczne, odnoszą się do nich pozytywnie. Mimo widocznego, dużego wsparcia w sprzęcie i doskonalenia umiejętności IT, w dalszym ciągu nie wykorzystują w pełni swojego potencjału” – Szkoła Podstawowa Pomnik 1000-lecia w Kościeliskach.





„Młodzi wskazywali na bardzo różnorodne kwestie – od koloru ścian, przez atmosferę w szkole po konkretne treści/przedmioty. To było dość ciekawe, że ich myślenie wymykało się schematom. W tej dyskusji o szkole było dużo radości i motywacji, mimo że wakacje za pasem i że mogli już w tym dniu (piątek!) zrobić sobie wolne” – Zespół Szkół STO na Bemowie.

„Zarówno młodzież (jak i dorośli) wskazywali na takie problemy jak: brak korelacji między tym, czego uczy się w szkole, a co jest faktycznie potrzebne w życiu; nieodpowiednie wykorzystanie przestrzeni w placówkach (lub jej brak)” – Kopalnia Talentów w Krzeszowicach.

„Najwięcej skarg dotyczyło przeładowanych programów nauczania, braku możliwości rozwijania swoich zainteresowań i sposobu prowadzenia lekcji (dyktowanie, wykucie na pamięć, «bombardowanie» sprawdzianami” – grupa szkół z woj. śląskiego.

Podsumowując – młodzież wielokrotnie kładła nacisk na elementy systemowe, takie jak przeładowanie podstawy programowej i nadmiar godzin lekcyjnych, ale także kwestie społeczne. Podkreślano wagę wzajemnych relacji pomiędzy osobami uczącymi się, a także na linii uczeń-nauczyciel. Uczniowie i uczennice wielokrotnie wspominali o zjawisku niesprawiedliwego, ich zdaniem, traktowania ze strony nauczycieli bądź wyładowywania emocji przez nauczycieli i nauczycielki na uczniach. Jednocześnie w trakcie debat wielokrotnie wspomniano o kluczowej roli dobrej atmosfery pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu edukacyjnego, która mogłaby się w pełni przyczynić do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa osób uczących się, a także polepszenia relacji na linii uczeń-nauczyciel.

### **Jakie są najważniejsze rzeczy, które człowiek powinien wiedzieć i potrafić kończąc szkołę podstawową? – podsumowanie drugiej części debaty**

W kolejnej części zapytaliśmy uczestników o najważniejsze rzeczy, które ich zdaniem powinno się wiedzieć i potrafić po ukończeniu 8 klasy szkoły podstawowej. Syntezę najczęstszych odpowiedzi zawarliśmy w poniższej tabeli:

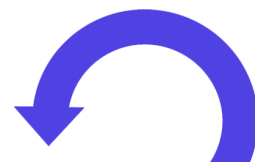


Obszary wiedzy/umiejętności/kompetencji/postaw	Odpowiedzi
<i>Dobrostan (zdrowie fizyczne i psychiczne, poczucie szczęścia)</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- samoświadomość problemu, znamy i wiemy, co to zdrowie fizyczne i psychiczne i co jest dobre dla mojego zdrowia</li> <li>- wiedza biologiczna o ciele, o psychice, o zdrowym trybie życia</li> <li>- radzenie sobie z emocjami, jak prosić o pomoc, racjonalne odżywianie, umiejętność pracy w zespole</li> <li>- nawiązywanie relacji, umiejętność radzenia sobie ze stresem, stawianie granic, poczucie własnej wartości, wiara we własne możliwości, poczucie sprawczości, umiejętność radzenia sobie z krytyką</li> <li>- tolerancja, wrażliwość, empatia, odpowiedzialność, optymizm, szanowanie innych, otwartość na innych</li> </ul>
<i>Sukces w życiu zawodowym (niezależność, świadomość siebie)</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- języki obce, odczytanie, zarządzanie finansami, wiedza z psychologii, znajomość technologii</li> <li>- umiejętność nauki przez całe życie zawodowe, umiejętność bycia dla</li> </ul>



	<p>siebie ważnym, niezależność</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- radzenie sobie ze stresem, rozwiązywanie problemów i konfliktów, umiejętność pracy w grupie, komunikacja interpersonalna, umiejętność wyciągania wniosków</li> <li>- dążenie do celu, pewność siebie, otwartość, współzawodnictwo, wzajemne zaufanie, wzajemne słuchanie</li> </ul>
<p><i>Radzenie sobie z wyzwaniami współczesnego świata</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- otwartość na nową wiedzę, posiadanie podstawowej wiedzy, poszukiwanie odpowiedzi w wielu źródłach</li> <li>- bycie elastycznym, dostosowywanie się do zmian, umiejętność argumentacji, umiejętność pracy w grupie</li> <li>- tolerancja, rozwiązywanie konfliktów międzyludzkich, komunikacja, uważność</li> <li>- przełamywanie swoich barier, otwartość na zmiany, asertywność, umiejętność krytycznego podejścia do informacji, optymizm, odpowiedzialność za siebie i innych, szacunek, empatia, propagowanie tolerancji, zapobieganie</li> </ul>

Działamy na rzecz dobrej szkoły i mądrej edukacji. Monitorujemy i pokazujemy jak działa polska oświata. Proponujemy zmiany i rozwiązania systemowe. Promujemy i upowszechniamy dobre praktyki w edukacji.



	zagrożeniom
<i>Inne</i>	<ul style="list-style-type: none"><li>- umiejętności niezbędne w gospodarstwie domowym (proste posiłki, obsługa AGD, drobne naprawy)</li><li>- samoobrona</li><li>- co powinienem zrobić jako obywatel, jak działać dla dobra wspólnego</li><li>- pozytywne myślenie</li><li>- wiedza polityczna</li></ul>

Uczestniczki i uczestnicy debat szczególną uwagę zwracali na kompetencje, umiejętności i postawy miękkie – związane z m.in. otwarciem się na innych, tolerancją, słuchaniem siebie nawzajem, dobrą komunikacją, a także szacunkiem do innych osób, w tym do samego siebie. Zwracano także uwagę na umiejętności twarde, np. znajomość języków obcych czy nowych technologii. Podkreślano również wagę posiadania wiedzy o swoim ciele, psychice oraz sposobach radzenia sobie ze stresem lub innymi problemami.

**Czego brakuje w szkole, a powinno być? (typ zajęć, przestrzeń, sposób pracy, kryteria oceny itp.)**

Zapytaliśmy także uczestników o to, czego ich zdaniem w szkole brakuje, a co powinno być w szkole realizowane . Poniżej zebraliśmy najczęściej występujące uwagi:

- zajęcia rozwijające pasje (brak czasu z uwagi na dużą liczbę lekcji)
- sprawiedliwy system oceniania
- okrojona podstawa programowa



- zajęcia związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego, czynności typu gotowanie, obsługa urządzeń AGD, drobne naprawy
- dobrze wyposażone pracownie przedmiotowe
- mniej lekcji
- więcej rozwiązywania problemów, a mniej kucia na pamięć
- dostosowanie podstawy programowej do potrzeb i możliwości uczniów
- nauka biznesu w praktyce (planowanie budżetu, inwestowanie)
- nowoczesne czytelnie i pracownie komputerowe
- stołówki w każdej szkole z różnorodnymi posiłkami
- stawianie na kreatywność, nie na uczenie się teorii „na ocenę”
- zmniejszenie obowiązkowej liczby godzin spędzonych w klasie na rzecz projektów i wycieczek naukowych, wymian z innymi szkołami
- mniej dyktowania, więcej dyskusji
- przestrzeganie prawa ucznia w każdym zakresie
- wprowadzenie i wykorzystanie nowoczesnych metod nauczania z wykorzystaniem profesjonalnie wyposażonych pracowni przedmiotowych

### **Podsumowanie – z jakimi tezami zgadzają się wszystkie osoby uczestniczące?**

Na koniec w ramach podsumowania zapytaliśmy uczestników o tezy, z którymi zgadzały się wszystkie osoby uczestniczące w poszczególnych debatach. Wyróżniliśmy następujące tezy:

1. W szkole powinna być bardziej przyjazna atmosfera.
2. Uczniom nie podoba się rywalizacja i wytykanie palcami tych słabszych.
3. Każdy ma jakiś talent i nauczyciel powinien go odnaleźć.
4. Ważne są relacje, ważni są kompetentni nauczyciele/nauczycielki z pozytywnym nastawieniem do swojej pracy i życia w ogóle.
5. Konieczna jest modernizacja i odpowiednie zagospodarowanie szkolnej przestrzeni.



6. Szkoła powinna kłaść nacisk na wiedzę i umiejętności przydatne i wykorzystywane w dorosłym życiu.
7. Konieczna jest radykalna zmiana podstawy programowej i wymagań edukacyjnych.
8. Potrzebne jest unowocześnienie polskiej szkoły zasługującej na miano szkoły XXI wieku.
9. W szkole powinno być mniej nieciekawej teorii, więcej samodzielnego działania, np. realizacji projektów.
10. Należy zwiększyć liczbę godzin lekcyjnych języków obcych od pierwszych klas szkoły podstawowej.
11. Szkoły potrzebują nowoczesnie wyposażonych pracowni przedmiotowych, w tym pracowni komputerowej.
12. Potrzebne jest profilowanie zajęć na kompetencje ucznia.
13. Szkoła powinna zapewniać wsparcie ze strony nauczyciela dla każdej osoby uczącej się.
14. Szkoła powinna wyposażać uczniów i uczennice w praktyczne umiejętności, np. jak radzić sobie ze stresem, prowadzić dyskusje, jak umieć powiedzieć „nie”, jak przygotować się do prowadzenia własnego biznesu.

